

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

Guidelines to Promote the Participatory Management Approaches to
Enhancing Educational Quality in Small Schools under the Nonthaburi
Primary Educational Service Area Office 2

วิชัย จันทรมี

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ E-mail: 67109630051@rpu.ac.th

ชมแข พงษ์เจริญ

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ E-mail: chphon@rpu.ac.th

Wichai Janmee

Educational Administration Program, Faculty of Education, Rajapruk University

E-mail: 67109630051@rpu.ac.th

Chomkae Pongcharoen

Educational Administration Program, Faculty of Education, Rajapruk University

E-mail: chphon@rpu.ac.th

รับเข้า : 17 มิถุนายน 2569 แก้ไข : 27 กรกฎาคม 2569 ตอรับ : 30 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 118 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรครูแต่ละโรงเรียน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .96 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อ

ผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมพบว่า เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาในทุกขั้นตอนของการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบต่อการผลการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เกิดความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม คุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed 1) to study the participatory management for enhancing educational quality in small schools under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2; 2) to compare the teachers' opinions on the participatory management for enhancing educational quality in small schools based on personal characteristics; and 3) to identify guidelines for developing the participatory management to enhance educational quality in small schools. The study sample consisted of 118 teachers from small schools selected through simple random sampling with the sample size proportionately allocated according to the teacher population of each school, and five key informants. The research instruments were a questionnaire and a structured interview form. The questionnaire had Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from .67 to 1.00 and a reliability coefficient of .96. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), Least Significant Difference (LSD), and content analysis.

The study findings revealed that: 1) the overall participatory management for enhancing educational quality in small schools under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level. The highest mean score was participation in implementation, followed by participation in responsibility for operational outcomes, participation in planning, participation in decision-making, and participation in evaluation, respectively. 2) In comparing the teachers' opinions on the participatory management, it found that gender, educational level, and work experience showed no significant differences. However, ages differed significantly at the .05 level in the aspect of participation in decision-

making. 3) The guidelines for participatory management for enhancing educational quality in small schools indicated that school administrators should promote the participation of teachers and school committees at every stage of school administration, including planning, decision-making, implementation, evaluation, and shared responsibility for operational outcomes. This would ensure that school management is consistent with the context of small schools, promote collaboration and a sense of shared ownership, and ultimately enhance educational quality effectively.

Keywords: participatory management, educational quality, small schools

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ควบคู่กับการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสนับสนุนการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

โรงเรียนขนาดเล็กยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ จำนวนผู้เรียนที่ลดลง ครูไม่ครบชั้น งบประมาณจำกัด และทรัพยากรทางการศึกษาที่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้การบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดจำนวน 13 แห่ง โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567 พบว่า มีเพียง 4 แห่ง หรือร้อยละ 30.77 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่าหรือเทียบเท่าระดับประเทศ ขณะที่อีก 9 แห่ง หรือร้อยละ 69.23 มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าระดับประเทศ นอกจากนี้ ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (RT) และการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ยังสะท้อนความแตกต่างของคุณภาพผู้เรียนระหว่างสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2, 2568)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การ

ประเมิณผล และการรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือ ความผูกพัน และความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา (Cohen & Uphoff, 1980)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมหรือปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

สมมติฐานของการวิจัย

ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การร่วมวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างเต็มที่ และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร อันนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพของสถานศึกษา โดย สมคิด บางโม (2562)

อธิบายว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล ขณะที่ Cohen และ Uphoff (1980) เห็นว่าการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารช่วยยกระดับคุณภาพการตัดสินใจ เพิ่มความผูกพันของบุคลากร และส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ส่วน Daft (2022) อธิบายว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นการรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมอบอำนาจ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งช่วยให้การบริหารงานมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทขององค์กรได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ พินสุตา สิริธรรังศรี (2565) เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ จะช่วยเพิ่มความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความยั่งยืนของการบริหารสถานศึกษา จากการศึกษาสังเคราะห์แนวคิดของ สมคิด บางโม (2562) สมยศ นาวิกการ (2563) เมตต์ เมตต์การุณจิต (2564) สุเมธ งามกนก (2564) พินสุตา สิริธรรังศรี (2565) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2566) Cohen และ Uphoff (1980) และ Daft (2022) พบว่า นักวิชาการมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหาร ทั้งการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการรับผิดชอบต่อผล การดำเนินงานร่วมกัน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิศรุต เพ็ชรสีม่วง (2564) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม ขณะที่ ปัญญากร ดาดขุนทด (2566) พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ สุภาพร ฤกษ์จันทร์ (2567) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และแนวทางการบริหารที่เหมาะสมประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทร่วมกัน ทั้งในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง กระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงานขององค์กร โดยอาศัย

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการใช้ข้อมูลร่วมกัน ภายใต้หลักความครอบคลุมและความโปร่งใส เพื่อให้แผนงานมีคุณภาพ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการบริหารที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และพิจารณาทางเลือก เพื่อตัดสินใจในเรื่องสำคัญขององค์กรหรือสถานศึกษา โดยการตัดสินใจตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล เหตุผล ความไว้วางใจ และการกระจายอำนาจ พร้อมทั้งร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการนำแผนหรือการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติจริง โดยร่วมกันดำเนินกิจกรรม ทำงานเป็นทีม และร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

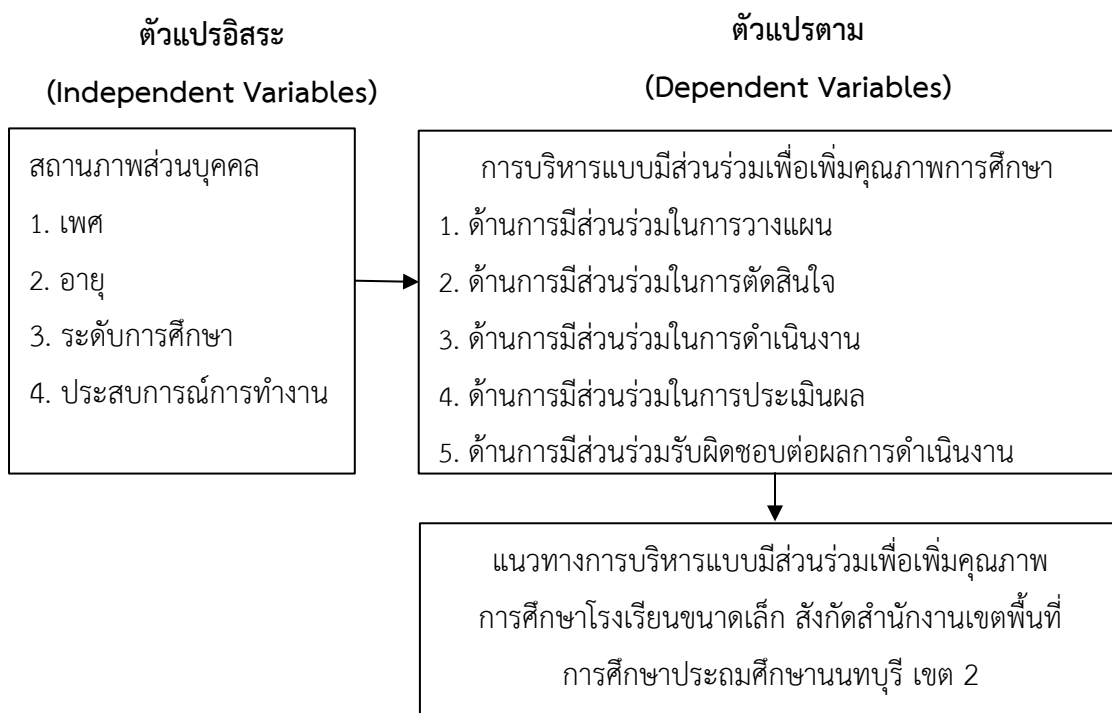
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การสะท้อนผลการดำเนินงาน การร่วมวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงเพื่อนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน หมายถึง การที่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากการยอมรับผลลัพธ์ของงานที่ร่วมดำเนินการ การร่วมแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดอุปสรรค การไม่หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ และการร่วมกันปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การร่วมวางแผน การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยศึกษาจากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม สมคิด บางโม (2562) สมยศ นาวิการ (2563) เมตต์ เมตต์การุณจิต (2564) สุเมธ งามกนก (2564) พินสุดา สิริรังศรี (2565) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2566) Cohen และ Uphoff (1980) และ Daft (2022)

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 13 แห่ง รวมทั้งสิ้น 167 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 118 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรครูแต่ละโรงเรียน ตามตาราง Krejcie & Morgan (1970, อ้างในลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

1.2 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และการใช้ภาษา แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

1.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนวัดฝาง โรงเรียนวัดปราสาท และโรงเรียนวัดของพลู (วัดित्रราชประชานุสรณ์) ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

1.5 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ รายละเอียดมีดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยหรือตัวแปรที่ศึกษา และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งครอบคลุม 5 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

2.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และการใช้ภาษา แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมของประเด็นคำถาม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จัดส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ Google forms ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 118 ฉบับ

1.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้น

นำไปใช้ในการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำนวน 1 คน และผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และมีประสบการณ์ด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้บริหาร จำนวน 5 คน และดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นทำการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ทั้งภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3. กรณีที่ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่เพื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่อไป

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล กรณีตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent) และกรณีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี (Least Significant Difference: LSD)

3. วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพ การศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	$\bar{X}$	SD	แปลค่า	อันดับ
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.15	.13	มาก	4
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.39	.18	มาก	3
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.78	.17	มากที่สุด	1
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.99	.20	มาก	5
5	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน	4.44	.23	มาก	2
ภาพรวม		4.35	.09	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$ และ $SD = .09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.78$ และ $SD = .17$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 โดยจำแนกตามสถานภาพของครูที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แสดงดังตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 โดยจำแนกตามเพศ

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพ การศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.41	.21	4.38	.16	.79	.43

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามเพศ (ต่อ)

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.13	.12	4.16	.14	-.97	.34
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.79	.16	4.78	.18	.22	.83
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.01	.21	3.97	.20	1.04	.30
5	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	4.47	.19	4.43	.25	.99	.32
ภาพรวม		4.36	.08	4.34	.09	1.15	.25

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามอายุ

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	.07	2	.04	1.17	.31
		ภายในกลุ่ม	3.65	115	.03		
		รวม	3.72	117			
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	.10	2	.05	3.00*	.05
		ภายในกลุ่ม	1.95	115	.02		
		รวม	2.05	117			
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	.08	2	.04	1.40	.25
		ภายในกลุ่ม	3.33	115	.03		
		รวม	3.41	117			

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามอายุ (ต่อ)

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.12	2	.06	1.44	.24
		ภายในกลุ่ม	4.73	115	.04		
		รวม	4.84	117			
5	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	.15	2	.07	1.39	.25
		ภายในกลุ่ม	6.10	115	.05		
		รวม	6.25	117			
ภาพรวม		ระหว่างกลุ่ม	.01	2	.01	.70	.50
		ภายในกลุ่ม	.90	115	.01		
		รวม	.91	117			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามอายุ พบว่าในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน จึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วย LSD ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD ของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามอายุ

จำแนกตามอายุ	ต่ำกว่า 35 ปี	35 - 44 ปี	45 ปีขึ้นไป
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			
อายุ	$\bar{X}$		
ต่ำกว่า 35 ปี	4.12	4.18	4.13
35 - 44 ปี	4.12	-	-.07*
มากกว่า 44 ปีขึ้นไป	4.18	-	.05
	4.13	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจำแนกตามอายุ พบว่า ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ครูที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และครูที่มีอายุ 35-44 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีอายุ 35-44 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่า ครูที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ส่วนครูที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี กับครูที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป และครูที่มีอายุ 35-44 ปี กับครูที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	ปริญญตรี		ปริญญโท		t	Sig
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.39	.18	4.38	.16	.19	.85
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.14	.14	4.17	.10	-.80	.43
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.78	.17	4.78	.17	.07	.95
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.99	.19	3.96	.26	.48	.64
5	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการ	4.45	.22	4.42	.28	.35	.73
ภาพรวม		4.35	.09	4.34	.10	.32	.75

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ด้านที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	.08	3	.03	.82	.48
		ภายในกลุ่ม	3.64	114	.03		
		รวม	3.72	117			

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน (ต่อ)

ด้านที่	คุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	.10	3	.03	1.96	.12
		ภายในกลุ่ม	1.95	114	.02		
		รวม	2.05	117			
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	.03	3	.01	.36	.78
		ภายในกลุ่ม	3.37	114	.03		
		รวม	3.41	117			
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.21	3	.07	1.68	.17
		ภายในกลุ่ม	4.64	114	.04		
		รวม	4.84	117			
5	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการผลการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	.20	3	.07	1.25	.30
		ภายในกลุ่ม	6.05	114	.05		
		รวม	6.25	117			
	ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.02	3	.01	.69	.56
		ภายในกลุ่ม	.89	114	.01		
		รวม	.91	117			

จากตารางที่ 6 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นครูที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนงานของสถานศึกษา โดยรับฟังความคิดเห็นและนำข้อมูลจากทุกฝ่ายมาประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และการยอมรับร่วมกันในการดำเนินงาน

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนในการดำเนินงานของโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานร่วมกัน โดยเน้นการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากมาจากโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูและบุคลากรจำกัด ทำให้การดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน อีกทั้งโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนเอื้อต่อการสื่อสาร การประสานงาน และการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้ครูมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2562) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล รวมทั้งสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1980) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิศรุต เพ็ชรสีม่วง (2564) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและสร้างขวัญกำลังใจอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญากร ดาดขุนทด (2566) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กมีลักษณะการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานอย่างเท่าเทียม จึงทำให้ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ครูที่มีอายุแตกต่างกันอาจมีประสบการณ์การทำงาน มุมมองต่อการบริหาร และความคาดหวังต่อบทบาทของตนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกัน ส่งผลให้ความคิดเห็นในด้านดังกล่าวแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Daft (2022) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งบุคลากรแต่ละกลุ่มอาจมีระดับความต้องการและการรับรู้ต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างกันตามประสบการณ์และบทบาทในการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ฤกษ์จันทร์ (2567) ที่พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แม้จะมีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน เนื่องจากได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมภายใต้ระบบการบริหารเดียวกันของสถานศึกษา

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของการบริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเปิดโอกาสให้ร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรับฟังความคิดเห็นและใช้ข้อมูลร่วมกันก่อนตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยสนับสนุนให้ครูใช้ศักยภาพ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเปิดโอกาสให้ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และ 5) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน โดยร่วมแก้ไขปัญหและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของสถานศึกษาร่วมกัน ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Daft (2022) และ พิณสุตา สิริธรรังศรี (2565) ซึ่งเน้นการเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศรุต เพ็ชรสัมพันธ์ (2564) ปัญญากร ดาดขุนทด (2566) และ สุภาพร ฤกษ์จันทร์ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร เสริมสร้างความร่วมมือ ความผูกพันของบุคลากร และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการประเมินผลการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ครูร่วมติดตาม สะท้อนผล วิเคราะห์ปัญหา และเสนอแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น
2. ผู้บริหารควรรักษาและพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม และการสร้างความร่วมมือระหว่างครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง
3. ผลการวิจัยครั้งนี้เหมาะสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ทราบปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจการแบบมีส่วนร่วมสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสังกัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน และนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปัญญากร ดาดขุนทด. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขามทะเลสอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5. *Education Journal of Nakhonratchasima College*, 2(2), 32-45.
- พินสุตา สิริธรรังศรี. (2565). *การบริหารสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2564). *การบริหารจัดการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวลย์ เพชรโรจน์, สุภาส อังคุโชติ และอัจฉรา ขานิประศาสน์. (2562). *สถิติสำหรับการวิจัยและ เทคนิค การใช้ SPSS (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 3)*. เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

- วิศรุต เพ็ชรสีม่วง. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(3), 124-135.
- สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิทย์พัฒน์.
- สมยศ นาวิการ. (2563). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร ฤกษ์จันทร์. (2567). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 6(4), 414-428.
- สุเมธ งามกนก. (2564). *ยุทธศาสตร์และการพัฒนานโยบายและการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและความเป็นส่วนหนึ่งในสถานศึกษา*. ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2568). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาและผลการทดสอบระดับชาติของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *รายงานสถานการณ์โรงเรียนขนาดเล็กและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2566). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Daft, R. L. (2022). *The leadership experience* (8th ed.). Cengage.